

УДК 339.9

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ДЛЯ УКРАЇНИ – НОВІ МОЖЛИВОСТІ ЧИ ПОТЕНЦІЙНІ ЗАГРОЗИ

Бобир Н.В.*студентка**Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

Проведено аналіз Індексу глобальної конкурентоспроможності України, розглянуто особливості глобалізаційних процесів в Україні в сучасних економічних та політичних умовах. В статті проаналізовано основні переваги та перспективи розвитку України, враховуючи її участь в процесах глобалізації. Визначено негативні соціально-економічні наслідки включення України в глобалізаційні процеси як для населення, так і для країни в цілому.

Ключові слова: глобалізація, глобалізаційні процеси, економічна інтеграція, Індекс глобальної конкурентоспроможності, прями іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. Процес глобалізації є однією з найактуальніших проблем на сьогодні оскільки характеризує стан і розвиток сучасної економічної системи. Все більш гострим стає питання розвитку країн з перехідною економікою та тих, що розвиваються, бо негативні наслідки глобалізації відбиваються на них найбільше. Вивчення процесу глобалізації має важливе теоретичне і практичне значення оскільки ставить економіку в нові умови, змінює вектор її розвитку. Формування і розвиток ринкової економіки в Україні диктує необхідність встановлення тісніших взаємовигідних з'язків з іншими державами, активно включитися в процеси міжнародної економічної інтеграції і глобалізації. Також необхідним є проведення такої міжнародної та внутрішньої політики, яка дозволить уникнути чи зменшити рівень негативного впливу глобалізаційних процесів на національну економіку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виокремлення частини нерозв'язаної раніше

проблеми. Питання та оцінка процесів глобалізації розглядаються у працях таких вітчизняних науковців як Я. Косик, О. Чигрин, Р. Войтович, М. Солоха, В. Кулішов, Н. Тарханова, А. Філіпенко. Проте, не зважаючи на те, що деякі аспекти процесів глобалізації висвітлені у працях попередників, низка питань теоретико-методологічного та практичного характеру потребують детальнішого аналізу і проведення подальших наукових розвідок. Існує необхідність поглибленого вивчення особливостей глобалізаційних процесів України, оскільки для кожної економіки характерні різні наслідки та прояви глобалізації, вказаний процес необхідно вивчати в розрізі окремої країни і в певній економічній ситуації з метою ефективної боротьби та запобігання низки негативних соціально-економічних наслідків.

Метою статті є дослідження впливу процесів глобалізації на стан національної економіки України, розгляд нових можливостей та потенційних загроз.

Викладення основного матеріалу. Глобалізація – це об'єктивний та всеосяжний соціальний процес, змістом якого є дедалі більший взаємозв'язок та взаємозалежність національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур, а також взаємодія людини й довкілля. В основі глобалізації лежить розвиток світових ринків товарів, послуг, праці й капіталу. Цей процес стосується усіх сфер суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку та ін. Він є суперечливий і має як позитивні, так і негативні наслідки. Зауважимо також, що сьогодні практично не існує країни, яка б не була включена у глобалізаційні процеси, і Україна в тому числі.

У рейтингу глобалізації, опублікованому KOF Swiss Economic Institute (Швейцарським економічним інститутом) Україна у 2015 році зайняла 47 місце (з показником 67,78%) серед 187 досліджуваних країн світу (1 місце – Бельгія, 2 місце – Ірландія, 3 місце – Нідерланди), для порівняння за даними журналу Foreign Policy у 2005 році серед 162-х країн світу Україна посіла 43-є місце.

При складанні рейтингу враховувались чотири основні параметри.

По-перше, економічна інтеграція – обсяг міжнародної торгівлі, інвестицій. По-друге, персональні контакти – міжнародні поїздки, туризм, обсяг міжнародних телефонних переговорів. По-третє, технологія – кількість користувачів Інтернет, кількість інтернет-серверів. І по-четверте, втягнення до міжнародної політики – членство держав у міжнародних організаціях, кількість посольств.

Відповідно до нещодавно опублікованого дослідження Всесвітнього економічного форуму, за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index – це глобальне дослідження, яке проводиться Всесвітнім економічним форумом, і супроводжуваний його рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності) 2017-2018 років Україна посіла 81-е місце серед 137 країн світу, піднявшись за рік на чотири позиції (у попередньому рейтингу займала 85-у позицію) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка змін позицій України в рейтингу за Індексом глобальної конкурентоспроможності [1]

2010-2011 (з 139 країн)	89
2011-2012 (з 142 країн)	82
2012-2013 (з 144 країн)	73
2013-2014 (з 148 країн)	84
2014-2015 (з 144 країн)	76
2015-2016 (з 140 країн)	79
2016-2017 (з 138 країн)	85
2017-2018 (з 137 країн)	81

Індекс глобальної конкурентоспроможності складається з більш ніж 100 змінних, які становлять 3 основні групи субіндексів: «Основні вимоги»,

«Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення». Вже багато років посіли рейтинг очолюють Швейцарія, США та Сінгапур. У цьогорічному дослідженні до десятки найконкурентоспроможніших також увійшли Німеччина, Нідерланди, Японія, Гонконг, Фінляндія, Швеція, та Великобританія.

Згідно з даними дослідження, Україна найбільше втратила позицій за показниками, які характеризують розвиток інфраструктури, макроекономічне середовище та розвиток фінансового ринку країни.

Причому, за деякими позиціями країна «очолює» списки з кінця, зокрема, за міцністю банків нам присвоєно 140 місце зі 140 країн світу; за регулюванням фондових бірж – 135, за інфляційними змінами – 134.

За оцінками експертів, найбільш проблемними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено: корупцію, ускладнений доступ до фінансів, інфляцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, неефективну державну бюрократію, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, часту зміну урядів, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатню здатність до інновацій, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я, недостатню освіченість і погану етику робочої сили.

Отже, як бачимо Україна намагається активно приймати участь в глобалізаційних процесах, тому варто розглянути який позитивний вплив вона має від даної участі.

Найбільший вплив глобалізаційні процеси роблять на економіку нашої країни.

Серед позитивних наслідків глобалізації в Україні слід виокремити наявність прямих іноземних інвестицій, які дозволяють вирішити нашій країні цілий ряд існуючих проблем. Інвестування економіки сприяє прискоренню темпів зростання країни та покращанню рівня життя українців.

Таблиця 2

Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за 2010-2017 роки, в млн. дол. США [3]

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну
2010	5851,2
2011	6033,7
2012	5290,7
2013	5462,1
2014	2451,7
2015	3763,7
2016	4405,8
2017	1871,2

Для більшої наочності зобразимо дані за допомогою діаграми.

Аналізуючи діаграму, можна дійти висновку що не існує ніякої закономірності в обсягах прямих іноземних інвестицій в Україну, систематичність відсутня. Лікарі, дивлячись на подібного роду графік температури, зазвичай діагностують тропічну лихоманку.

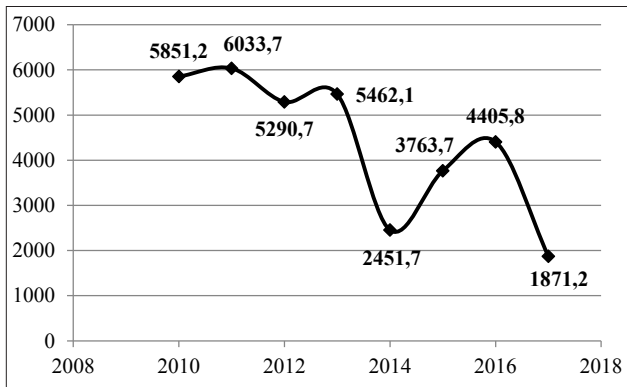

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україну за 2010-2017 роки, в млн. дол. США

Джерело: складено автором за даними [3]

Зауважимо також, що найбільші обсяги надходжень прямих інвестицій за країнами-інвесторами в 2017 році з Кіпру – 506 млн. дол. США (27% від загальних «інвестицій»), тобто не можна стверджувати, що всі надходження із-за кордону є інвестиціями [2].

Найпотужнішим є, звичайно, економічний вектор глобалізації, але окрім того, цей процес поширюється і в геополітичну, соціальну, екологічну, інформаційну, культурну сферу.

Варто акцентувати увагу на позитивних рисах культурної глобалізації: по-перше, це зростання доступності загальнокультурних цінностей; по-друге, культурна консолідація; по-третє, подолання глобальних світових культурних протиріч і протистоянь. Проявом позитивних наслідків в культурній сфері є те, що українці можуть без проблем дивитись закордонні фільми, слухати музику, користуватись книгами іноземних письменників, використовувати інформацію, яка стосується різних сфер діяльності інших країн.

Позитивним проявом глобалізаційних процесів є також те, що ми можемо користуватись мобільними телефонами, побутовою технікою, комп'ютерами та ін., які вироблені далеко за межами нашої країни.

Те, що українці можуть їздити за кордон на відпочинок або на роботу, використовувати лікарські препарати, виробниками яких є іноземні країни; використовувати наукові та технічні досягнення інших країн; міжнародне науково-технічне співробітництво; спільні розробки в інформаційній сфері теж є позитивними наслідками глобалізації.

До позитивів глобалізму в Україні можна зарахувати можливість глобального регулювання екологічної ситуації в державі, забезпечення суспільства від глобальних загроз різного характеру, які непереборні для кожної окремої держави і навіть наддержави (скажімо, планетарні катастрофи), можливість «підтягнути» в економічному плані країну до рівня високо розвинених, світова координація боротьби зі СНІДом, наркоманією, тероризмом тощо.

Для більш повного дослідження теми необхідно визначити та виявити які ж загрози та негативи глобалізація несе для України.

По-перше, це збільшення розриву в рівнях економічного і соціального розвитку між Україною та країнами «золотого мільярда» – за оцінками ООН, різниця між ВВП багатих і бідних країн становила у 1960 році – 1:30, у 1990 році – 1:60, у 2010 році – 1:90. Отже, цей процес прискорюється [3].

По-друге, зростання безробіття, бідності, безпритульності, а також техногенне перевантаження і деградація довкілля.

По-третє, економічне і політичне послаблення України, пригнічення внутрішнього національного ринку, національної економіки, що призведе до практичного усунення України з конкурентного середовища.

По-четверте, зростання рівня тіньової економіки, її розростання до рівня глобально-світової і вихід з-під контролю України як нації-держави. Загальна криміналізація економічної діяльності, зростання корупції.

По-п'яте, конфлікт між вимогами глобалізації та соціально-культурними і економічними традиціями нашої держави (наприклад, глобальна еліта вимагає від України вільного продажу землі іноземцям, що протиприродно для господаря-українця).

Показники розвитку української економіки у порівнянні із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття кордонів. Так, за даними Міжнародного валютного фонду, ВВП на душу населення в Україні станом на 2016 рік є одним з найнижчих у світі (вона посідає 133 місце зі 186 країн). Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на світовому ринку, про що говорить досить низький ВВП на душу населення. Присутнє також пригнічення розвитку окремих галузей національної економіки, які через заміщення їх імпортом не готові до міжнародної конкуренції, і в результаті занепадають цілі галузі [3].

Варто зауважити, що внаслідок процесів глобалізації страждають і вітчизняні товаровиробники, оскільки переважна більшість українців віддає перевагу закордонним товарам, пояснюючи це нижчою вартістю товару, високою якістю, потужністю та більшою наповненістю.

Внаслідок наявності можливості виїзду за кордон, значна маса українців виїжджають у пошуках роботи, високої заробітної плати, хорошої медицини, освіти і т. д., в результаті чого Україна втрачає працездатне населення, яке могло б працювати на благо своєї країни. Присутня також міграція інтелектуальної еліти, що дає підставу говорити про руйнування інтелектуального потенціалу нації.

Культурна глобалізація має низку негативних чинників, серед яких варто виділити: деідентифікацію особистості; уніфікацію цінностей, зростання впливу масової культури; насадження чужої для багатьох культурної ідеології; породження внутрішніх конфліктів та диференціації між різними соціальними та культурними утвореннями тощо; культурне зuboжіння значних мас населення; усунення розмаїття культур, створення культури одного зразка. Проявом є те, що переважна більшість українців віддають перевагу закордонним фільмам, музиці, книгам.

Висновки. Таким чином, і досі не зрозуміло, що ж у кінцевому рахунку глобалізація несе країнам – загрозу чи нові можливості? Позитивний чи негативний вплив від глобалізації залежить від рівня розвитку національної економіки країни.

Дійсно, глобалізація економічної діяльності є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу, що значно впливає не лише на економічне життя, але й тягне за собою політичні (внутрішні і міжнародні), соціальні і навіть культурно-цивілізаційні наслідки. Ці наслідки все більше відчужають на собі практично всі країни і серед них, зви-

чайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в світову економіку.

Так як Україна не може уникнути втягнення у глобалізаційні процеси, політичну та економічну політику держави треба формувати відповідно до факторів розвитку глобалізації, аби знешкодити можливі негативні наслідки та максимізувати вигоди від процесу глобалізації. Тому що Україна поступово інтегрується до міжнародних організацій та ринків і наслідки глобалізаційних процесів стають дедалі відчутнішими для української економіки.

Література:

1. Офіційний сайт економічного дискусійного клубу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua>.
2. Офіційний сайт суспільно-політичного порталу «Слово і діло» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2018/03/09/infografika/ekonomika/inozemni-investytcziyi-ukrayini-skilky-7-rokiv-vklaly-ekonomiku>.
3. Фінансовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: minfin.com.ua.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ ДЛЯ УКРАИНЫ – НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИЛИ ПОТЕНЦИАЛЬНЫЕ УГРОЗЫ

Бобырь Н.В.

студентка

Черкасского национального университета имени Богдана Хмельницкого

Проведен анализ Индекса глобальной конкурентоспособности Украины, рассмотрены особенности процессов глобализации в Украине в современных экономических и политических условиях. В статье проанализированы основные преимущества и перспективы развития Украины, учитывая ее участие в процессах глобализации. Определены негативные социально-экономические последствия включения Украины в процессы глобализации как для населения, так и для страны в целом.

Ключевые слова: глобализация, процессы глобализации, экономическая интеграция, Индекс глобальной конкурентоспособности, прямые иностранные инвестиции.

GLOBALIZATION FOR UKRAINE IS NEW POSSIBILITIES OR POTENTIAL THREATS

Bobyry N.V.

Student

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

The analysis of Index of global competitiveness of Ukraine is conducted, the features of processes of globalization are considered in Ukraine in modern economic and political terms. Basic advantages and prospects of development of Ukraine are analysed in the article, taking into account her participating in the processes of globalization. The negative socio-economic consequences of including of Ukraine are certain in the processes of globalization both for a population and for a country on the whole.

Keywords: globalization, processes of globalization, economic integration, Index of global competitiveness, direct foreign investments.